

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vera Concilii Tridentini Historia

Contra falsam Petri Suaui Polani narrationem

Pallavicino, Sforza

Antverpiae, 1670

Capvt XII. Nouum Lunensis colloquium de particula, proponentibus Legatis, cum Morono. Huius profectio Oenipontem versus. Agitata de loci controuersia inter duorum Regum Oratores. Lotharingi reditus, ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-11718

1563.

CAPVT XII.

Nouum Lunensis colloquium de particula, proponentibus Legatis, cum Morono. Huius profectio Oenipontem versus. Agitata de loci controuersia inter duorum Regum Oratores. Lotharingi reditus, eiusque querela & affectiones. Sessionis prorogatio, & quid in ea contigerit.

^a Litteræ Iadrenf. 19. Ap. 1563.

^b Litteræ Legatorum ad Borromæum 15. Ap. 1563.

^c Litteræ Legatorum ad Borromæum 16. Ap. 1563.

Cum de Lotharingi reditu nihil nuntiaretur, cumque significaret Lanfacus, ^a eum Venetijs commoraturum dies aliquos supra quam antea crediderat, adeoque moras amplius illius causâ Morono ducendas non esse ^b, hic decimo sexto Aprilis Oenipontem ad vesperam profectus est. Eodem manè ipsum seorsum Lunensis inuiserat ^c, ac denuò mandata sibi à Rege tradita amplificarat, præsertim ad Sedem Apostolicam sustinendam: hinc processerat ad ea verba, *proponentibus Legatis*: in mandatis iniunctum sibi disertè à Rege, vt omnem nauaret operam, vt illis prospiceretur, cum rumor esset, earum causâ Concilium libertate non frui. Responsum à Morono redditum est, de quo sæpius diximus. Cui Orator: Huiusmodi verba in antea Concilijs vsurpata non fuisse, & oportere, vt absque dubio ad remedium adiuuandum animus adijceretur; siquidem Legatum ipse certiore faciebat, in illis Reges Hispaniæ, Lusitaniæ, Galliæ, & Cæsarem conuenire.

Oppugnationi tam validæ Moronus propugnacula non minus valida obijcere conatus est; ac primum quidem illud fuit, quod in eo cum Hispanis certamine videbatur supra cunctas eorum machinas eminere, adeoque aduersus illos inuictam semper defensionem præstiterat: Quinam id fieri posse, cum in Sessione forma illa iam fuisset statuta? Non animaduerti à Lunensi, non solum ex eo in dubium adductum iri cuncta iam stabilita (à quo supra cetera Rex abhorrebat) sed eadem reuocatum iri, additâ reliquis audaciâ postulandi res nouas longè grauiores, ac peruertendi diruendique quidquid extractum fuerat: cui alluioni imminenti vnicum erat obstaculum agger ille, ne scilicet fas esset de rebus iam decretis quæstionem inducere. Præterquam quòd quantum confusionis, quantumque prolixitatis allatum iri, vbi singulis tam amplè ac tam variæ multitudinis capitibus liceret Synodum cogere ad ferendas sententias de absurdis, quæ cuique libuisset? Denique, quo pacto hanc Regis petitionem concordare cum eo quod idem profi-

tebatur, nimirum, se faurum Apostolicæ Sedi, cuius & auctoritati & existimationi altior inde plaga infligeretur? 1563.

3 Orator, uti sensit, perinde ostendit se conuictum rationum vi, cui cordatus ac sincerus vir nec animo nec ore potest obsistere. Quo animaduerso Legatus, tamen Lunensis adhuc se excusaret fixo Regis iussu, qui merum executoris munus ipsi relinquebat; animam tamen recepit, haud ignarus, huiusmodi iussionibus magnam inesse vim, cum habentur sunt, quippe ministro quod sibi interdictum est agere non audente; modicam verò, cum sunt calcaria, quippe quod rarè ac difficulter contingat, ut vir animo non omnino seruili, prosequatur ardenti studio quod domino suo indecorum ac noxium existimat: idcirco iustio validissima ad inducendum ministrum ut voluntatem Principis exequatur, ea est, quæ simul in illius animo ipse Principis sensus imprimatur; quandoquidem nulli potestati magis quam propriæ menti obtemperari solet. Varia igitur inter eos temperamenta proposita: elatoque Legatus cunctationis clypeo aduersus aggressionis impetum, spatium temporis petijt, donec cum Cæsare colloqueretur, eiusque mentem pernosceret.

4 Oratore digresso, Moronum conuenere Granatensis Archiepiscopus, & Episcopus Segouiensis, inter Hispanos existimatione præpollentes, & in contentionibus perduri. Et sicut eorum mos est, qui à veteribus magistratibus discreparunt, optimam erga novos animi propensionem præferre, affirmarunt, summopere illi confidere: adeo ut Granatensis dixerit, Vbi visum sibi foret, à conscientia obstringi se ut à maiori parte dissentiret, eam in Cardinalis conscientia reponendo sedaturum. Hic verò, apud se iustâ parte promisso subtractâ, respondit pari comitate; Gaudere se, quod in ea significatione cognosceret Patres vel maximè aduersarios studere se beneuolentes ostendere, quod (ratiocinabatur ille) saltem effecisset, ut remissius aduersarentur.

5 Non minorem sollicitudinem collegis intulit alia Hispanorum lis apud ipsos pendens, quàm ea iam memorata, quæ in ipsos mouebatur; nimirum, vetus controuersia de prærogatiua loci cum Gallicis. Cæpit urgere negotium Lunensis post Moroni discessum: & in summa proposuit, ubi gradum supra Gallicum Oratorem obtinere nequisset, acquieturum se loco sibi concesso è regione Galli ad alterutram partem, pro illius optione, sed contestatum, nihil per id intelligi ex iure sui Principis detractum: aliam quoque sedem accepturum se, quam Legati tribuerent, dummodò eiusmodi,

Litteræ Legatorum ad Borromæum 14. Ap. 1563

1563. vt ex ea ipse inferior non haberetur. Quod si tandem quiuus locus sibi denegaretur, in quo cum sui Principis dignitate consideret, se in mandatis habere, vt litteris regijs in Conuentum delatis exemplò discederet. Nec id simulabatur ad meliorem conditionem obtinendam, sed veritati consonabat; cum Rex è sui Consilij sententia mentem mutasset, quam antea Pontifici significarat, de vanis cœremonijs haud curandis. Legati his auditis inter se diserebant, Ob nouam concordiam in Gallia cum hugonòttis quantum minuebatur in Gallis necessitas auxilij Hispanici ad tutelam incolunitatis, tantumdem in ipsis auctum iri duritiam ad æmulationem prærogatiuæ: hinc verò censebant, abalienandum non esse Regem Catholicum, cuius patrociniò supra cetera Synodus indigebat, cum ipse summam auctoritatem non solum apud Hispanos Præsules, sed etiam apud complures Italos obtineret. Quare vbi recusarent Galli memoratas condiciones, in quibus videbatur signum aliquod prærogatiuæ ipsis adhuc seruari, propendebant Legati ad non impediendam eorum absentiam, quorum præsentia quantum splendoris Concilio, tantumdem inquietis afferebat. Sed de his omnibus Pontificem per arcanas notas certiozem fecerunt, eiusque responsum præstolabantur.

• Litteræ Legatorum ad Borromæum 20. Ap. 1563.

f Die 20 Aprilis.

Id temporis aduentante Sessionis die, quæ vgesimo secundo Aprilis indicta fuerat, compertaque eius prorogandæ necessitate, quoniam nihil peractum erat, & duo Legati aberant, duo, qui aderant, inter se conuenere, posse ad eam destinari diem tertium Junij, qui esset quintus in Pentecostes hebdomada, quo tempore arbitrabantur rem in promptu futuram; atque hunc ipsorum sententiam significarunt cunctis Oratoribus, Madruccio, ac Lotharingo, qui eo die Tridentum redierat. Omnes assensere, adeoque id in cœterum postridie retulere, cum fiducia communis consensus. Sed eos felicit euentus. Lotharingus, vtpote suis in sententijs varius, eam tunc mutauit, rursus nouam certi diei præscriptionem adducturam Concilium in discrimen noui dedecoris, vbi ea denuntiatio, sicuti plurimis antegressis euenerat, in irritum caderet. Quapropter re à Legatis propositâ, dixit ille, opportunius sibi videri, si ad incertum terminum Sessio protraheretur, ita vt conuentus sibi facultatem tribueret vsque ad vigesimum Maij certam diem constituere. Tunc verò eam statutum iri siue tertiam Junij, vt in præsentia Præsides arbitrabantur, siue aliam, sed extra dubitationem successus. Huiusmodi ratiocinatio adhæsit animo Madruccij, maiorisque partis etiam ex maximè studiosis Pontificis ac Legatorum, vt qui sibi persuade-

1563.

suadebant id illis pariter futurum gratius, eosque abstinuisse à pro-
rogatione ad incertum diem proponenda, quòd complures Patrum
alienos ab ea credidissent; vt proinde in sententiam frequentioris
partis inter alios iuerit Gualterius, de quo Præsides conquesti sunt,
quandoquidem pridie ipse internuntius eorum sententiam ad Lo-
tharingum attulerat, eiusque comprobationem ad ipsos retulerat.
Id quod in seipso leuius, grauius tamen Legatis accidit, tunc digni-
tatis suæ maximè sollicitis, cum æstimatio & contemptus in ipsos
integrè redundabat, nec inter socios diuidebatur.

7 Ponderosior causa Gualterium premebat, modica videlicet fir-
mitudo, quæ in Lotharingo deprehendi sibi videbatur; vnde fie-
bat, vt ipse in contexendis per laborem assiduum nexibus mutuæ
benevolentia inter ipsum ac Pontificem, semper opus sibi redor-
diendum animaduertent. Idcirco verebatur, ne Romæ conspectis
frequenter euentibus contrarijs recenti spei à se factæ, ipse in opi-
nionem incideret aut decipientis aut decepti, quamquam oppor-
tuna remedia non omiserat, quibus huic accusationi se subduceret,
exposito cunctis in litteris ingenio Lotharingi. Qua in re tandem
moneo; Ad vesperam pridie quàm Iulius III. eligeretur, ab eo per
certum tabellarium ad Henricum Regem perscriptas fuisse vali-
dissimas rationes, quibus ab illius electione remouebatur; manè
autem postero adhibitam ab eodem operam cum Farnesio Cardi-
nali ad Iulium promouendum, & in opus deductam. Ingenium
Lotharingi, secundum exemplar quod Gualterus expinxerat, tem-
peramento inter igneum & aereum erat, ad succendendas affectio-
nes velox, sed non minus ad tepefaciendas; totum iracundum, to-
tum placabile: sed iracundia tempore supra modum intempera-
tum in ea promenda, & in cladibus minitandis; adeoque si quis
tunc hominem audisset, ratus linguam animo concordare, poterat
malignum in eo animum suspicari. Contrà verò, benevolentia
tempore adeò in promisso profusum, vt cupiam ea postea cum
effectis componentem, liceret adscribere artificiosa calliditati, quod
ab inconsiderata sinceritate profectum erat. Paucis, cuiusmodi sunt
ædes publicæ magistratus, vbi quod excellit maiestate ac pulchri-
tudine, in fronte atque in aula collocari solet: sed ornamenta
huiusce frontis & aulae plurima erant & rara, magnanimitas, co-
mitas, beneficentia, pietas, doctrina, perspicacia, eloquentia vigor,
& boni publici studium.

Huius autem variantis indolis noua proferebantur à Gualterio
argumenta, per eos etiam dies accepta. Scripserat Lotharingus, vt

Ggg 3

na-

g Litteræ &
arcanae notæ
Gualterij ad
Borromæum
22. Ap. 1563

oria
ly Trid
s III

1563.

narrauimus, cupere se cum Morono colloqui, antequam hic ad Cæsarem abiret, ac propterea se confestim rediturum. Postea reditum retardauit, vulgavitque, se consultò cunctatum, ne, si alter mandata de rebus cum Cæsare agendis cum ipso communicasset, suspicaretur, vniquam operam à se contra successum prosperum fuisse collatam: alij tamen in eo compererunt, vel crearunt, subtiliorem rationem & artem, aientes^h, Lotharingum Venetijs eliciuisse à Nauagero, patriam repetente antequam Tridentum veniret, plurima ex mandatis sibi traditis ad Cæsarem, eaque prænuuntiasse per certum tabellarium Cæsari, adeoque in eo cessasse festinationem cum Morono loquendi: sed quemadmodum acutiores hæc coniecturaⁱ mentium politicarum aberrant plerumque, ita in voluminibus litterarum ex Aula Romana scriptarum comperio è contrario; cum impositum fuisset Nauagero, vt Venetijs intento animo obseruaret finiltras opiniones, quas fortasse Lotharingus imprimere Senatui tentaret, eisque obliteret, ipsius operam pergratam fuisse in eo quod egerat & cum Lotharingo & cum Republica. Non ita processit ex sententia aliud quod eo itinere Nauagerus sibi conficiendum proposuerat^k, nimirum vt Amulius Cardinalis in Senatus Veneti gratiam rediret, tametsi studiosas Pontificis litteras ad id deferret, animatas ab ipsius lingua spiritu viuide eloquentiæ, qui præditus erat tum ex ingenio, tum ex vsu in eodem theatro: adeo constans est firmitas illius Senatus in suis sanctionibus. Ex quo sane eò spectabilior redditur tum auctoritas Alexandri VII. tum virtus Caroli Carassæ Episcopi Auerfani, illius Nuntij, tum obsequium Reipublicæ erga talem Pontificem, quo petente, dum hoc Opus in lucem editur, placuit illi Senatui meam Religiosam Familiam suis in ditionibus redintegrare, singulari lætitiâ in me collatâ, quod huiusmodi prosperitas interuenerit, moderante meum Ordinem Goswino Nickel, qui tum efficaci auctoritate in me huic Operi ad-mouendo, tum prouidâ charitate in cunctis commodis mihi exhibendis, planè vt generalis ductor præ milite inferiore, longè supra me meretur, quantum laudis deberetur huic meæ non infortunatæ pugne in gratiam iustæ causæ. Iam verò narrationem vnde eam defleximus eò repetemus.

Varium ingenium Lotharingi ostensum est à Gualterio Pontifici per aliud argumentum, à Cardinali præstitum eodem die quo Tridentum reuersus est. Is enim loquens cum Antinoro, qui reliquos obuiam progressos anteuertat, acerbè questus est de inita cum hugonottis concordia; significauitque, regnum illud à se tamquam perditum.

^h Litteræ, & Codicilli Vicecomitis ad Borromæum 22. Ap. 1563

ⁱ Litteræ, & artana notæ Borrom. ad Nauagerum à 23. ad 24. April. 1563.

^k Morosinus lib. 8. Historiæ Venetæ.

perditum haberi : paulò pòst cum Gualterio eadem de re verba faciens, ostendit, concordiam illam sibi non improbari, & culpam omnem reiecit in Hispanos ac Pontificem, qui manu debili opem Gallie suppeditassent. Hic verò risum mihi excitat Suavis narratio, quà dicitur, huius pacis nuntios peruenisse Tridentum memorato die vigesimo Aprilis, quo redijt Lotharingus, cum ex aduerso cunctæ paginæ Tridenti exarata à tribus vsque superioribus hebdomadis, refertæ sint huiusmodi nouitate, ex qua, utpote ex assumptione præcipua, leguntur deducta plerumque argumentationum corollaria, quæ illic quâ voce quâ litteris tunc habitæ sunt de rebus humanis, pro eo ac antea varijs modis ostensum est.

9 Sed quod attinet ad Lotharingum, siue leuitas in eo, siue ars esset, cum ipse studeret & hanc & quamuis aliam à se notam abstergere, quòd tam ardentem ac tam sæpè Pontifici proposuisset ut Bononiam conueniret, & postea Pij consensu iam accepto consilium mutasset, voluit ad excusandum se Pontificem inculpate: Quoniam dum res tam honorifica illi proponebatur, oportuisse liberum responsum reddi, non autem epistolam confertam simulatis difficultatibus, quas ille in eo itinere animaduvertebat, perinde quasi plurimam gratiarum actionem ex eo ipse non meruisset, quòd Cæsarem induxerat ad conseruandam Pontifici tanti iuris possessionem in eo coronando, & ad se ea de causa saltem Mantuam vsque conferendum: in quo iam recedebat Lotharingus ab eo quòd toties de Bononia statuerat. Addebat, in ea epistola contineri conditiones conditioni suæ valdè dissentaneas, videlicet, efficiendum sibi esse ut Principes acquiescerent disciplinæ legibus, quas Pontifex statuisset, atque ut Synodus quamprimùm absolueretur. De quibus conditionibus mirum videbatur conqueri Lotharingum, quando quæ ipse proposuerat super his nitebantur. In summa, se longè alium ab eo qui paulò antea fuerat, & acrimoniâ percitum ostendebat.

10 Venetijs adhuc degens Musottum Romam miserat, vulgavitque, non modò illum mitti quòd per eum Lotharingus se apud Pium purgaret, sed quòd etiam ab eo impetraret, ut peculiaria capita edoceretur criminationum, quibus, ut ille affirmabat, à Pontifice insimulabatur, quòd nimirum sibi capitis partes assumeret, ac mala semina inter Cæsarem ac Pontificem spargeret; præsertim verò, quòd eiusmodi querimoniam Nuntij contra Præsules Gallicos in Concilio, à Regina per litteras accepisset, eos insimulantis quasi prosperum progressum impedirent; quæ insimulatio videbatur in primis

oriae
ly Trid.
s III.

1563.

primis ipsum petere, qui primum inter eos locum obtinebat. Hic verò res à se gestas accommodatâ sibi formâ depingens, dicebat: Si Pontificis criminatio sita in eo foret, quòd ipse Cæsarem cohortatus fuerat, vt suam operam interponeret ad maiorem libertatem Synodo obtinendam, non expectatis ad minutiora quæque mandatis Româ, vt prospiceretur mansioni, & Episcoporum institutio stabiliretur, & purgarentur corruptelæ; licere Pontifici pro suo arbitratu ad Inquisitionem ipsum accersire. At si vitio non verteret hæc consilia, & alioqui comperisset, ab ipso in mansionis controuersia omne suum arbitrium impensum ad Apostolicam Sedem iuuandam, nec minùs in alijs rebus ab eodem perfracta fuisse sui Regis mandata in obsequium Pontificis, arbitrari se honorandum, non onerandum esse. Pergebat dicere dolentium & indignantium linguâ: Se cunctis humanis affectionibus à Deo solutum ob fratrum funera, velle imposterum sententiam in Synodo pro more eâ libertate dicere, cui vnica esset norma Diuinum obsequium & conscientia.

Præter iam dictam epistolam alia Gualterij ad Borromæum 3. Maij 1563

Verumtamen non tantum timoris incutiebant Gualterio hæc denuntiationes iram spirantes pro hominis ingenio, quantum notitia, quòd magnus Galliæ Cancellarius, minister, vt dictum est, non admodum Religionis studiosus, operam dederat, vt in munere magni Palatij Magistri, quod vno ex fratribus demortuo vacauerat, sufficeretur filius fratris Lotharingi Cardinalis, dum Comestabilis competitor munus illud filio suo affectabat¹, qui rem tan agrè tulit, vt ab Aula secesserit, excitatâ suspicione. Id verò magnam Cancellarium aliquo pacto Cardinali reconciliat, curamque in eo cum spe reuocauerat ad Reginam sibi propitiam habendam, non amplius iactâ solùm anchorâ in Sedis Apostolicæ patrocinium, quemadmodum antea sibi opus esse diserebatur. Quapropter Gualterius ad partem magis flexibilem aggressione conuersâ, quod verum erat, Lotharingo narrauit: Complures ex Galliæ Præsules de ipso conqueri, quòd ad Hispanis gratificandum, in Ordinis controuersia negligeret capita, quæ Galliæ magis cordi erant: adeoque discrimen aderat, ne tam aucta cum Hispanis contentio tot eius aduersarijs, & apertis & occultis, in Aula arma ad ipsius cladem suppeditaret: cuius rei consideratio, tametsi verbis ab eo spreta, respondente, vt vsu venit, satis sibi ex conscientia cauta esse, visa est eius animum altè subijisse.

Ferrius sensus Lotharingo contrarios præferebat, cum volentem eius animum improbareret, ei que simul opponeret, ab ipso nominatim

nonnisi familiæ suæ commoda promoueri. Ceterum sententias Apostolicæ Sedi propitias proferebat, & rationes præualidas, quippe profundæ intelligentiæ vir, adducebat, ob quas solis Legatis fas esset proponere, & ob quas Pontifex Concilio præcelleret; quod pariter Gallorum aliqui sentiebant, præsertim verò Hieronymus Soucherius Abbas Clarauallensis^m, qui merebatur obtinebatque eximiam existimationem probitatis ac doctrinæ. Quin Fererius, cum animum præferret, vt interdum accidit, præsens regionis suæ regimen improbantem, affirmare non omisit, à se optatum iri in eo rerum statu se Episcopum esse, quò sententiam pro suo arbitratu expromeret in Concilio, ac palàm faceret, à Gallis, dum, corruptelarum emendatio acriter ab ipsis petebatur, nouas indies induci per maximam offensionem atque perniciem. Non tamen plene sibi persuadebat Gualterius^a, illum ex animo loqui; nam cum Romà reuersus eum nancisceretur sibi cuncta consentientem, nihil ipsi credidit, suspicatus hominem simulare, quò certi aliquid eliceret à Pontifice. Verum ex quacumque suspicione fieri non potest, quin vbi quempiam audimus dicentem efficaciter in rem nostram quæ vera sunt, & ad persuadendum alijs idonea, ea credamus ex animo ab illo dici, sibi que persuaderi.

1563.

^m Epistola
Gualterij ad
Borromæum
26. Ap. 1563

ⁿ Arcanæ no-
tæ Gualterij
ad Borrom.
11. Martij
1563.

C A P V T XIII.

*Petri Soti obitus, eiusque ad Pontificem litteræ. Aduentus Naua-
geri Tridentum. Acta à Morono Oeniponti cum Cæsare de pri-
mis quatuor capitibus arcanae Ferdinandi epistolæ ad Pontifi-
cem, supra memoratæ; hoc est, de Synodi diurnitate; vbi disse-
ratur de suffragijs pro nationum numero computandis, de
suspensione, de libertate, & de communicatione à Legatis cum
Pontifice usurpata.*

Res memorabilis, quæ id temporis accidit, narrationem nostram à Gallis ad Hispanum conuertit. Fuit hic Petrus Sotus, de quo plurima à nobis habita mentio. Summam ille obtinebat existimationem seuere probitatis, solidæque scientiæ: & vtramque suorum Hispaniensium Episcoporum sententiam semper sustinuerat, nimirum, mansionem auctoritatemque Episcoporum esse iuris Diuini. Porro cum in morbum grauissimum incidisset die decimoseptimo Aprilis, post quem tres tantum dies viuis superfuit, alieno chirographo ad Pontificem scripsit epistolam;

Pars III.

H h h

eiusque

oria
ly Trid.
s III.